

Geloof, hoop en humor

Een pleidooi voor humor en uitdaging in pastoraat en hulpverlening

Humor is een van de mooiste en meest creatieve geschenken in de communicatie tussen mensen. De laatste jaren ben ik als trainer en coach daarom enthousiast geworden over uitdagende gespreksvoering (provocatief coachen). Deze stijl van communiceren heeft als basisingrediënten warmte, humor en uitdaging. De effecten zijn zowel voor de begeleider als de cliënt doorgaans bijzonder positief. De uitdagende stijl brengt humor in het gesprek, waardoor meer vitaliteit en ruimte ontstaat voor de gespreksleider en waardoor de cliënt zijn probleem ziet in een ander perspectief. Gesprekken komen sneller *to the point* en een therapeutisch getint verwachtingspatroon kan ermee worden doorbroken. Ook in pastoraat en hulpverlening zie ik mogelijkheden voor uitdagende gespreksvoering, al was het maar dat humor en het bewaren van gezonde afstand een grotere plaats krijgen naast warmte, begrip en meegaandheid.

Dit artikel beschrijft eerst wat uitdagende gespreksvoering inhoudt en hoe het werkt. Daarna verken ik de toepassingsruimte in het pastoraat en (christelijke) hulpverlening. Tenslotte volgen enkele kanttekeningen voor de pastor die ermee aan de slag wil.

Uitdagen vanuit warmte en humor

Uitdagende gespreksvoering komt overeen met wat in de management- en trainingswereld provocatieve coaching heet, wat op zijn beurt is afgeleid van provocatieve therapie. Provocatieve coaching is momenteel vooral bekend bij coaches en trainers in het bedrijfsleven. In onderwijs, pastoraat en hulpverlening kijkt men er echter nog onwennig tegen aan. Om bij derden onbegrip te voorkomen over het woord 'provocatief', kan ook het woord uitdagend gebruikt worden. De grondlegger van de provocatieve stijl is de Amerikaanse psychiater Frank Farrelly, die werkte met zwaar gestoorde psychiatrische patiënten. De latere theorievorming bij deze methode is ondermeer van de hand van twee Nederlanders, Jaap Hollander en Jeffrey Wijnberg. Van hen verschenen diverse publicaties. De aanpak geniet vooral in Nederland een groeiende populariteit. Waar gaat het om? De kern bij uitdagende gespreksvoering is dat de gespreksleider niet mee gaat met de cliënt in zijn probleem. Integendeel, hij kiest vaak – als een advocaat van de duivel – partij voor het probleem en gaat daarmee aan de haal. Het is belangrijk dat de gespreksleider dit doet vanuit warmte en humor. Hij houdt de cliënt een lachspiegel voor. Hij plaagt en hij sart, zonder het contact te verliezen, en lokt daarmee een natuurlijke verzetsreactie uit bij de cliënt. De cliënt gaat vervolgens zijn probleem zelf relativeren ('zo erg is het nou ook weer niet'), of extra sterk verkopen ('ik heb er juist wel last van; ik wil er vanaf!'), of hij herkent zich in de overdrijving ('ja, zo is het echt'), waardoor hij zijn situatie beter onder ogen kan zien. Dit geeft perspectief en kan zorgen voor andere, meer adequate reacties. De provocatieve coach benadrukt het slechte in de mens om het goede en gezonde in hem te versterken. Deze vorm van gespreksvoering kent weinig (open) vragen, maar gebruikt eerder stellingen en beweringen waartegen de cliënt zich zal moeten verweren. Laten we het verschil met een luisterende traditionele stijl uitwerken in een voorbeeld.

Voorbeeld 1: luisterende stijl

- (Cliënt) Mijn baas heeft mij onlangs negatief beoordeeld.
- (Coach) Hmm.
- Ik loop er al drie maanden mee rond.
- Je baas heeft je negatief beoordeeld en je hebt er nog steeds last van.
- Inderdaad, ja. En ik mijd hem nu als de pest!
- Hm, je bent dus *boos* dat je baas je negatief heeft beoordeeld.
- Ja behoorlijk, ik kan me er nu weer boos over maken.
- Dat kan ik me voorstellen. Kun je er iets meer over vertellen, als je wilt?
- Ik baal zo dat hij een verkeerd beeld van me heeft. Ik heb per slot van rekening mijn stinkende best gedaan voor al die projecten.

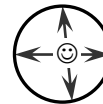
- En wat doet dat met jou als iemand niet ziet wat jij presteert?
- Ja, nou je het zegt, daar heb ik wel vaker last van, dan...
- (een kwartier later) Wat vervelend dat jij je zo onbegrepen hebt gevoeld.

In dit gesprek zien we een invoelende coach, die (nog) niet stuurt. Hij humt en geeft nauwkeurige, neutrale gevoelssamenvattingen, of hij stelt inzichtgevende vragen. Daarmee achterhaalt de cliënt zijn ware gevoelens of wordt zijn zelfinzicht vergroot. De coach – of misschien was het toch een predikant – helpt door goed te luisteren en vervult als het ware de rol van klaagmuur of van vroedvrouw. Deze aanpak is doorgaans gestoeld op inzichten van de Amerikaan Carl Rogers, die met zijn empathische grondhouding veel goeds in de psychologie heeft gebracht. Men leert de innerlijke wereld en logica van de cliënt van binnenuit kennen. Tegelijkertijd kost deze aanpak veel concentratie en tijd en kan het ten koste gaan van de vitaliteit en emotionele eerlijkheid in het gesprek. Ook kan toetsing aan de sociale realiteit ontbreken. Op deze punten biedt de uitdagende gespreksvoering – maar niet als enige – beslist soelaas. Hoe zou het vorige gesprek eruit zien als de coach de cliënt liefdevol en met humor uitdaagt? Dat gaat dan bijvoorbeeld zo.

Voorbeeld 2: uitdagende stijl

- (cliënt Jan) Mijn baas heeft mij onlangs negatief beoordeeld.
- (coach) Bedankt voor de mededeling. Wat is daarmee het probleem?
- Nou, dat ik maar een kleine loonsverhoging krijg.
- Dat is geen probleem. Dat is rechtvaardigheid, Jan. Wie niet werkt, zal ook niet eten.
- Ja maar, ik werkte me juist te blubber het afgelopen jaar.
- (geamuseerd) Daarvoor ben je toch ook in dienst? Was is dan precies *jouw* probleem?
- Eh, het probleem is dat ik teveel hooi op mijn vork heb genomen, waardoor ik niet altijd genoeg kwaliteit heb geleverd.
- En jouw baas had dat door natuurlijk, die slimmerd. Heb ik gelijk?
- Eigenlijk wel.
- Dan mag je blij zijn met zo'n baas. En met jouw gave!
- Gave? Welke gave?
- De gave van het dienen. Geen project is jou teveel! Dat vind ik zo prachtig aan jou.
- Wel ja, noem het een gave, ik zie dat toch heel anders.
- Nee, het is juist prachtig. Ik noem jou gewoon Jan de Grote Dienaar. Vrouwen zijn daar gek op. (Vervolgens zet de coach door op de voordelen van dienen en ja-zeggen en alle nadelen van het nee-zeggen, en op het feit dat het de cliënt wel nooit zal lukken om *niet* te dienen. De cliënt accepteert zijn gebrek en relativereert de situatie, of hij komt krachtig in verzet en verkiest een ander gedrag).

In deze niet-meegaande stijl wordt een probleemstelling niet zomaar geaccepteerd als het probleem. De gespreksleider stapt uit de vragenstellende luisterhouding en uit het keurslijf van congruentie met de ander. Hij is bewust ambivalent, wat wil zeggen dat zijn uitdagende boodschap en zijn warme, ondersteunende non-verbale houding niet met elkaar kloppen. Coaches en hulpverleners die na jarenlang congruent werken in aanraking komen met de uitdagende stijl van helpen, ervaren het dan ook – na de eerste schrik: kan dit ook?! – als een *eye opener*. Voor hen is het een bevrijding om, congruent blijvend met zichzelf, te mogen zeggen wat ze eigenlijk denken en om humor onderdeel te laten zijn het van gesprek. Humor heeft hier niet de betekenis van grappen maken en lollig doen, maar van het grappige en het universele van de situatie inzien. Het betreft humor-om-te-helpen, die niet ten koste van de cliënt mag gaan en die nieuw perspectief biedt, waardoor de cliënt kan veranderen of verzachten ten opzichte van zijn probleem. Grondlegger Farrelly herhaalt: “I am grimly serious about my humor.” Over de lach van Farrelly schrijft Wijnberg ergens dat hij pas overstag ging voor de provocatieve methode, toen hij merkte hoeveel warmte en ondersteuning Farrelly met zijn manier van lachen communiceert.

Uitdagende gespreksvoering lijkt op de eerlijke manier waarop vrienden met elkaar omgaan en elkaar schertsend de waarheid vertellen. Ze plagen elkaar en raken elkaar ondertussen aan om uit te drukken dat ze het goed voor hebben met de ander. Zo heeft de coach de rol van plagende biechtvader, van nar en desnoods die van de gek of clown. Sommigen die voor het eerst in aanraking komen met provocatief werken, beweren al gauw: 'Dat doe ik ook! Ik zeg iemand regelmatig de waarheid en dat is goed voor hem.' Het moet gezegd worden dat uitdagen iets ander is dan sec confronteren. Bij confrontatie ontbreken doorgaans de warmte en de humor en ontstaat eerder verwijdering, ondanks de goede intentie.

Toepassingsruimte in pastoraat en christelijke hulpverlening

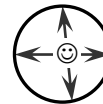
Met de uitdagende stijl is het mogelijk om een gesprek anders te laten verlopen. Het kan menig therapeut of pastor meer vrijheid van denken, voelen, reageren en handelen geven. De biechtrol is bijvoorbeeld een aspect dat mij met het oog op het pastoraat sterk aanspreekt.

Evenwel kan de vraag rijzen of we iemand wel mogen uitdagen op een serieuze aangelegenheid als een geloofsvraag of een levensvraag. Een argument voor uitdagen in het pastoraat is dat deze methode vooral uitdaagt op het gedrag en zelfbeeld van mensen. Door kernpatronen in zijn gedrag houdt iemand het probleem waar hij last van heeft vaak in stand. Dit mechanisme kan ook spelen bij geloofsproblemen; niets menselijks is ons vreemd. Door te reageren op een voortgezette uitdaging komt iemand los van zijn patroon. Een tweede argument is de overtuiging dat veel problemen universeel zijn, zelfs de meest persoonlijke. Zie het bijbelboek Spreuken, lees Prediker, herken jezelf in de Psalmen. In die universaliteit schuilt tegelijk 'de grap' van het herkenbare, het absurde en de tragiek in een mensenleven. Verder geef ik als overweging dat geloofsproblemen kunnen corresponderen met gevoelsproblemen, wat een geloofsprobleem minder 'heilig' maakt. Tenslotte is het van belang dat een pastor of hulpverlener voor de ander ook in verbaal opzicht een tegenover kan zijn. Daartoe biedt de uitdagende stijl ruime mogelijkheden.

Ondanks onze christelijke vrijheid laten we in gespreksvoering en intermenselijk contact veel ruimte onbenut. Predikanten en hulpverleners leren bijvoorbeeld om hun eigen reacties professioneel buiten het gesprek te plaatsen. Zo neemt men minder ruimte in ten gunste van de ander. Over 'presentie' gesproken: we staan onszelf in gesprekken slechts een beperkt scala aan affectieve en verbale gedragingen toe. De uitdagende coach, pastor of hulpverlener *gebruikt* de ruimte en de vrijheid. Hoe? Hij onderbreekt de ander; hij reageert verbaasd als hij verbaasd is; hij lacht verbindend als hij iets lachwekkends ziet; hij imiteert een opvallende gedraging of mimiek van de cliënt; hij verzint een treffende bijnaam; hij overtreft ongevraagd de gekte van de cliënt en improviseert soms op een theaterachtige manier. Ondertussen blijft zijn houding warm en ondersteunend. Wat mij betreft kan deze communicatiewijze – als stijl of als methode – een verrijking zijn voor het pastoraat, voor zover al niet gebruikt. Ik vind het hoopgevend wanneer een pastor stelt dat een gesprek niet geslaagd is wanneer er niet is gelachen. Humor prikkelt de geest en dat geeft grote kansen op verandering. In het volgende denkbeeldige gesprek is een pastor aan het werk die non-verbaal een naaste is maar verbaal een tegenover.

Voorbeeld 3: uitdagen in het pastoraat

- (Cliënt, zuchtend) Ik vind het de laatste tijd echt moeilijk om te geloven.
- (Pastor, nog meer zuchtend) Ja, praat me er niet van, als er iets moeilijk is in het leven, dan is het wel geloven, vooral wanneer je midden in het leven staat, zoals jij. Of niet soms?
- Nee, serieus, ik *wil* wel maar ik kan niet.
- (gepijnigd) Ja, precies: Ik wil wel, Heer, maar ik kan niet. 'Heer kom mijn ongelof te hulp!' Dat is heel Bijbels, weet je.
- Houd op met die onzin, zeg. Ik wil het wel kunnen, snap je?
- Huh? Nee, ik snap het niet. Je gaat naar de kerk?
- Ja.
- Je leest uit de bijbel?

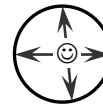

- Ja, ook.
- Je bidt ook nog?
- Ja, maar de laatste tijd wat minder, ik ...
- (onderbreekt) Nou gefeliciteerd!
- Hoezo?
- (kijkt de ander samenzwerend aan) Bij jou vergeleken zijn de meeste kerkleden heidenen. Hihi.
- (begint mee te lachen) Ja maar, ik wil weer ècht kunnen geloven, zoals vroeger!
- Huh? Je bent nu toch volwassen. Je kunt toch niet terug naar vroeger? (begint te citeren) 'Toen ik een kind was, dacht ik als een kind, geloofde ik als een kind, nu ik een man geworden ben,...'
- Ja, laat maar!
- Nou, ik kwam anders net op dreuf. 'Nu ik een man geworden ben,...'
- Stop! (stiller) ... Sinds mijn moeder is overleden bid ik veel minder.
- Hm. (verandert van toon) Je wordt stil, je kijkt ineens strak voor je uit en er loopt een traan over je wang. Wat betekent dat?
- (zucht) Dat ik haar mis, en dat ik het God verwijt.
- Dat is toch normaal.
- O ja?
- Dat is heel normaal, je zou een heilige zijn als je deze gevoelens *niet* had. Ik moet je teleurstellen: jij bent *geen* heilige en je hebt ook nog eens een *normaal* gevoelsleven.
- (beetje opgelucht) Misschien heb je gelijk. Zo had ik het nog niet bekeken.
- Tuurlijk heb ik gelijk. Haha. Ben je toch menselijker dan je dacht.
- Hm, inderdaad.
- Ja, en nou ga je zeker ook meer bidden?
- (enigszins verbaasd) Misschien wel, hoezo?
- Ik zou het niet doen, dat is veel te snel. Dat verwachten ze Boven niet.
- Zeg, dat maak ik zelf wel uit, hoor.
- Nou, mijn zegen heb je, maar wees voorzichtig. *Ik* zou het nog niet kunnen.
- (lachend) Ik wel! Bedankt dat je mij zo 'helpt'.

Wie geen warmte en humor voor de ander voelt, mag niet uitdagen. Anders gaan er dingen mis en lacht en provoceert u uit ongevoeligheid in plaats van gevoeligheid. Wie uitdaagt doet dat zoveel als de ander aan kan. Is deze stijl of methode nog pastoraat? Jazeker, het is pastoraat van een goede en stevige soort, al is het misschien wat veel achter elkaar voor wie het de eerste keer leest. Uit onderzoek blijkt dat de cliënt, die *in* de gesprekssituatie zit, zich bij deze manier van werken juist bijzonder serieus genomen voelt, vooral als de gespreksleider vooraf uitlegt wat hij gaat doen. De pastor geeft er blijk van naast het verhevene ook het platte, alledaagse en menselijke goed te kennen. In het voorbeeld valt ook op dat er wel gevoelens worden uitgelokt, maar dat ze niet worden 'behandeld'. De innerlijke stroom van gedachten of gevoelens op gang brengen is vaak al voldoende om iemand op eigen kracht verder te laten gaan.

Een pluspunt is zoals gezegd de gezonde afstand: naast warmte en humor zien we technieken als imitatie, overdrijving, gespeelde domheid en wantrouwen bij vooruitgang. De cliënt moet zijn probleem goed verkopen en komt tot zelfexpressie. Bovendien is er niet de impliciete ongelijkheid die hulpverlening en therapie vaak met zich mee brengen, wat ook in het pastoraat een probleem kan zijn: de ander is iemand die hulp *krijgt* en nodig heeft en de therapeut is iemand die hulp *biedt*. Bij uitdagende gespreksvoering is het vertrekpunt de gezondheid van de ander en niet van een medisch model met bijbehorende ondervraging, diagnostiek en interventie. Hoewel er geen sprake is van vermaning in directe zin, vindt er wel degelijk correctie plaats op gedrag of zelfbeeld. Het is een 'presentiebenadering' van een actieve soort.

Een pastor heeft ook de mogelijkheid om algemene levensproblemen uitdagend in een geloofscontext te plaatsen, vooral wanneer hij het interne referentiekader van de cliënt goed kent. Voorbeeld 4 mengt dat met algemene reacties.

Voorbeeld 4: verschillende uitdagingsmogelijkheden

Probleem: "Mijn vrouw en ik hebben problemen."

Mogelijke uitdagende reacties op warm-plagende toon en met een twinkeling in de ogen:

- Problemen? Nou en?
- En wat is het geworden: de drank, overwerk of een jonger exemplaar?
- Dat komt door de gebrokenheid van de schepping, je weet wel. Misschien moet je gewoon wachten tot het over is. Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw. Noenoe noenoe...
- Dat is toch prachtig, dan hebben jullie iets om samen voor te vechten.
- En wie is in jullie geval de schuldige: is het Eva of is het Adam? Eva zeker weer.
- Oh ja, en wat is dan *jouw* probleem?
- (zweverig) Misschien werk jij de Heilige Geest teveel tegen. Misschien moet je die meer zijn gang laten gaan in jouw leven en jouw huwelijk; stel je open voor iets nieuws, broeder.
- Geef mij alsjeblieft de korte versie van je probleem, want je bent de derde al deze week die over zijn huwelijk begint. Ik val er gewoon van in slaap.
- Ben je gereformeerd opgevoed? Oh, dan ligt het daaraan. Gereformeerden kunnen namelijk niet voelen; die zijn zo actiegericht en zo theologisch. Hele huwelijken gaan daar aan kapot.
- Ja, je *vrouw* heeft problemen, *jij* toch niet. Jij bent een man.
- En toen heeft je vrouw je zeker hier naartoe gestuurd om erover te praten. Heb je ook een lijstje bij je van wat je met mij moet bespreken?

Aanwijzingen voor de uitdagende pastor

Een uitdagende aanpak in het pastoraat is in beginsel niet heel nieuw. Bekend is het verhaal over een Kamper hoogleraar op huisbezoek bij een oude zuster. 'Oh, dominee,' klaagde de vrouw vroom, 'ik ben toch zo zondig!' 'Ja, zuster, dat heb ik over u gehoord,' was de tegenzet, omdat hij geen zin had om mee te gaan in dit soort spelletjes. De vrouw stookte boos op en riep in dialect: 'Wie heeft dat gezegd!' De dominee had haar probleem geconfisqueerd en het contact kreeg ter plekke een andere wending.

Wat nu wel nieuw is aan uitdagende gespreksvoering, is dat er tegenwoordig boeken en opleidingen beschikbaar zijn die methode uitwerken en overdragen. De voordelen: humor, distantie, speelsheid en emotionele eerlijkheid bij de gespreksleider; realiteitszin, assertiviteit en zelfexpressie bij de 'cliënt'. Een pastor kan uitdagende gespreksvoering incidenteel toepassen (als sfeer- en contactbevorderend middel), of gedurende een deel van het gesprek als daar aanleiding voor is (daarna congruent verder gaan), of – met uitleg en toestemming vooraf – gedurende het hele gesprek wanneer daar aanleiding voor is.

Boodschap loslaten of anders verpakken

Welke veranderingen vraagt uitdagen voor een pastor? Ik werd gedwongen daarover na te denken toen ik een introductieworkshop verzorgde aan pastoraal werkenden. Voorwaarde voor de toepassing is dat de normale luistervaardigheden aanwezig zijn. Warmte is de eerste vereiste. Het aardige en lastige in het pastoraat is vervolgens dat de pastor zijn boodschap moet durven loslaten. Hij speelt immers de rol van advocaat van de duivel en kiest de zijde van het probleem in plaats van de ander, zonder echter zijn ziel aan die duivel te verkopen. Non-verbaal laat hij merken: ik mag je. Hij trekt de ezel aan zijn staart om hem vooruit te laten lopen. Hij doet er een schepje bovenop, zodat de ander gaat (tegen)bewegen. Om de boodschap los te kunnen laten helpt misschien een uitspraak van Frank Farrelly: 'Er is goed, er is kwaad en er is humor'. Met humor kan een mens uitstijgen boven het schema van goed en kwaad, en boven zijn boodschap. Humor benut en vergroot de geestkracht van een mens en een boodschap verpakt in warmte, humor en uitdaging komt zeker goed over. Of iemand het zichzelf toestaat om de boodschap tijdelijk los te laten heeft te maken met zijn ambtsopvatting.

Schijnbare oppervlakkigheid

Een mogelijk probleem is dat een provocatieve coach ook tevreden kan zijn met (schijnbare) oppervlakkigheid en ineffectiviteit. Dit terwijl een hulpverlener of pastor toch graag de diepte in zou willen, wat die veronderstelde diepte dan ook mag zijn. Een boektitel van Wijnberg luidt: 'In het diepste van de ziel is niets te zien.' Daar valt natuurlijk wel op af te dingen, maar de uitdagende stijl ontwijkt diepzinnige cognitieve verklaringen en zoekt het meer in het gedrag en in het aanroeren van universele en stereotiepe thema's: liefde, macht, geld, familie, levensfase, angst, dood, seks en sekseverschillen. Een vooronderstelling van provocatief coachen luidt: verandering begint eerder affectief dan cognitief. Via de gevoelig liggende thema's komen bij de cliënt zichtbaar gevoelsreacties of kernpatronen aan het licht – het lichaam liegt nooit –, die worden uitvergroot. Dat is vaak het begin van een sterke verandering. Blijft de verandering echter uit, dan kan een uitdagende coach daar niet mee zitten zolang hij zelf plezier beleeft aan de sessies. Hij demonstreert daarmee een vrijheid van denken en voelen tegenover de cliënt die dat in bepaalde mate ontbeert. Het lijkt mij dat een pastor ontevreden kan worden als het hier bij blijft, en dat hij na een uitdagende gespreksfase overschakelt op congruent werken.

Enkele praktische regels

De provocatieve benadering lijkt op vissen: blijven hengelen tot je beet hebt en dan doorzetten. Waar iemand mee kan beginnen is: blijven doorvragen naar wat 'nou precies het probleem is' en vervolgens omgekeerd denken (het probleem duiden als een gave, de voordelen van het probleem benoemen, de nadelen van de oplossing en de noodzaak om het probleem juist meer te doen). Het is niet zo dat men voortdurend en op alles zou moeten uitdagen. Zolang u geen warmte en humor voelt, mag u niet uitdagen anders wordt de toon cynisch, arrogant, sarcastisch. Bij een trauma reageert u congruent ('dat had niet mogen gebeuren'), al is het wel mogelijk om uit te dagen op verwerkingstijd ('dat kost wel vijftien jaar voordat je hierover heen bent'). Bij een verwarringstrance geeft men congruente, duidelijke boodschappen.

Moed en vrijmoedigheid

Er is een dosis moed nodig om over te schakelen op uitdagen. Waarom? Als een pastor gaat uitdagen, doorbreekt hij het pastorale verwachtingspatroon dat hij en zijn voorgangers eerst hebben opgebouwd. Het vraagt vrijmoedigheid om uw eigen reacties en gedachten in te zetten en uit te spelen als instrument om mee uit te dagen, om van een begrijpende stijl over te schakelen op het spel van beweren en verweren. Wat een verschil! In gesprekstrainingen is congruent en empatisch zijn doorgaans van wezenlijk belang en is ambivalentie, dubbelzinnigheid een zonde. Vanaf nu is dat een heerlijk middel. Het gemeentelid zegt bijvoorbeeld: 'Ik heb de kerk al jaren niet meer van binnen gezien.' U kijkt dan vrijmoedig af van de verwachting als u warm en op grappende toon reageert met: 'Oh, dan zal uw geloof ook wel niets meer voorstellen'. U zit meteen in een kernachtig gesprek.

Mensbeeld en levenslust

Er is een overeenkomst tussen het provocatieve en het bijbelse mensbeeld. De uitdagende gespreksvoering benadrukt de universaliteit van de menselijke emoties en problemen. Dat past goed bij de niet-moralistische bijbelse levenswijsheden. Het kan een goed tegenwicht zijn tegen de nadruk op de subjectieve individuele ervaring, waar we in onze cultuur mee behept zijn. Als ik een bijbels motto aan zou moeten verbinden aan uitdagende gespreksvoering, dan is het: 'Antwoord een zot naar zijn dwaasheid'. (Wel wetend dat in het aanliggend vers het tegenovergestelde staat; dat is toch prachtig.) De eerste winst voor pastorale gespreksvoering ligt echter wat mij betreft simpelweg in humor en levenslust en het doorbreken van de ernst waarin een mens gevangen kan blijven. Door humor en lachen ontstaat al snel een verbinding tussen mensen. Lachen is een nogal ongecontroleerde en vrijmakende lichamelijke gebeurtenis. Wie lacht laat daarmee lichamelijk en geestelijk, letterlijk en figuurlijk iets los. Als dat geen bijbelse notie is... In de manier van lachen brengen we vooral onze intentie met de ander onverbloemd over. Dit brengt me op het laatste punt.

Liefde

Humor en uitdaging zijn twee krachtige uitingsvormen van liefde. Het Duits kent een treffende uitdrukking voor dit fenomeen: *Wass sich liebt, dass neckt sich*. Zo gaat dat: liefde hoeft niet lievig te zijn. In het Engels heet deze vorm van liefde *tough love*. Het zou goed en verfrissend zijn om hulpverleners en pastoraal werkenden bekend te maken met deze manier van helpen-door-niet-te-helpen. Zo blijven dan wat mij betreft deze drie: geloof, hoop en humor.

Peter van Veen

Literatuur:

- Provocatief coachen. Handboek voor de uitdagende stijl van helpen. J. Hollander en J. Wijnberg, Kosmos Z&K 2003
- Succes is ook niet alles. Verder met provocatief coachen. J. Hollander en J. Wijnberg, Scriptum 2005
- In het diepste van de ziel is niets te zien, J. Wijnberg, Scriptum 2003
- Dat brengt me bij het raadsel waarom veel gelovigen zo weinig humor hebben. Suurmond, in dagblad Trouw van 28 juni 2005
- Baart, Presentiebenadering en interventiebenadering
- www.provocatievecoaching.nl
- www.uitdagendegespreksvoering.nl

eventueel als plaatje bij het artikel: (rechten regelen met de uitgever)

© Peter de Wit